

Osztatlan etikatanári záróvizsga - Módszertan tételsor

A vizsgázónak egy tétel kapcsán kell tudásáról számot adni, s miután kihúzta a tételt (és az esetlegesen hozzátartozó mellékletet, segédletet), felkészül, vázlatot készíthet. A felelés során 7-10 perc áll rendelkezésére, hogy összefüggően és önállóan fejtse ki ismereteit és bizonyítsa, hogy mind elméleti, mind gyakorlati téren el tud igazodni a tanári pálya által támasztott tantárgypedagógiai kérdésekben. A kötelezőként megjelölt szakirodalmat a vizsgázó beépíti a feleletébe, az ajánlott irodalmak ismerete nem előírt, ám jelentősen segíti a vizsgázót a felkészülésben és tétele kifejtésében. A vizsgázónak nem arra kell törekednie, hogy reprodukálja a szakirodalmat, sokkal inkább annak értelmezésére, az abban foglaltak kritikus elemzésére, illetve az ezek kapcsán szerzett ismereteinek proaktív alkalmazására való alkalmasság bizonyítására.

A vizsgázó az önálló feleletének befejezése után az általa elmondottakhoz, a kihúzott tételhez vagy bármely másik (kapcsolódó) tétellel összefüggésben is kaphat rövid választ igénylő kérdéseket. A felelet értékelésének kiemelt szempontjai: logikai felépítés, szakmai tartalom, megformáltság.

TÉTELEK

1. Az etikatanítás múltja, jelene és jövőbeli szerepe a közoktatásban.

Kötelező szakirodalom:

- Kamarás István: Embertan-erkölcstan sztori, Pro Pannonia Kiadói Alapítvány, Pécs, 2015, 37-65.
- Emberismeret az útvesztőben Géczi János beszélget Kamarás Istvánnal, Új Pedagógiai Szemle, 2007/12., <http://epa.oszk.hu/00000/00035/00119/2007-12-np-Kamaras-Emberismeret.html> ¹[1]
- Alexandrov A. – Éger Gy. – Fenyődi A. – Jakab Gy.: Tanári szemmel – Az erkölcstan tantárgyról, Új Pedagógiai Szemle 2015/ 3-4. <http://folyoiratok.ofi.hu/uj-pedagogiai-szemle/tanari-szemmel-az-erkolcstan-tantargyrol>

Ajánlott szakirodalom:

- Falus Katalin: Az emberismeret és etika tantárgy hazai helyzetéről a nemzetközi tapasztalatok tükrében, Új Pedagógiai Szemle, 2002, 7. <http://folyoiratok.ofi.hu/uj-pedagogiai-szemle/az-emberismeret-es-etika-tantargy-hazai-helyzeterol-a-nemzetkozi-tapasztalatok>
- A társadalomismeret- és etikaoktatás európai gyakorlata, Szerk.: Falus Katalin, <http://ofi.hu/tudastar/tarsadalomismeret/tarsadalomismeret>

2. Tanítható-e az etika (az iskolában)? Az etika tantárgy specifikumai, taníthatóságának vitatott kérdései

Kötelező szakirodalom:

---

¹[1] Az elektronikusan elérhető anyagok letöltésének ideje egységesen: 2018. szeptember 28.

- Kamarás István: Tanítható-e az erkölcs? Neveléstudomány, 2013/4. sz. 6-20. http://nevelestudomany.elte.hu/downloads/2013/nevelestudomany_2013_4_6-20.pdf
- Kamarás István: Kamarás István: Embertan-erkölcsstan sztori, Pro Pannonia Kiadói Alapítvány, Pécs, 2015, 24-36.
- Homor Tivadar: Bevezetés az erkölcsstan / etikatanítás pedagógiájába, https://barankovics.hu/_f/innovativ_modszertani_megoldasok_a_fiatalok_tarsadalmi_sz_erepekre_valo_felkesziteseben_bia_2015.pdf 8-31.
- Kormos József: A filozófia és az etika tanítása, PPKE BTK, Bp.-Piliscsaba, 2016, 135-145. <https://btk.ppke.hu/uploads/articles/4090/file/kormosj-filozofiaetika.pdf>

Ajánlott szakirodalom:

- Szűcs Ferenc: Lehet-e erkölcsöt tanítani? A tárgy megalapozása, célja, helye a többi tantárgy között, In: Támasz és talpkő, Tanulmányok az erkölcsstan tanításához, Szerk.: Kelemenné Farkas Márta, Kálvin K., Bp, 1995. 125-132.
- Piper, Th. R. – Gentile, M. C. – Daloz Parks, Sh: Tanítható-e az etika?, BKE Gazdaságtudományi Központ, 1994, 82-102.
- Homor Tivadar: Korszerűség az erkölcsstan/etika tanításában, Iskolakultúra - 25. évf. 10. sz. http://epa.oszk.hu/00000/00011/00198/pdf/EPA00011_iskolakultura_2015_10_14.pdf
- Kamarás István: Emberismeret és etika nálunk és más nemzeteknél, Iskolakultúra 2009. 10. sz. http://real.mtak.hu/58037/1/2_EPA00011_iskolakultura_2009-10.pdf

3. Az emberismeret és etika tantárgyak tanításának keretei (tantárgyak, modulok, önálló, összevont és integrált tanítási keretek, elmélet és gyakorlat).

Kötelező szakirodalom:

- Gönczöl Enikő – Jakab György: Az iskolai erkölcsoktatás dilemmái, Új Pedagógiai Szemle – 2012/ 4-6. sz. 52-55. http://epa.oszk.hu/00000/00035/00152/pdf/EPA00035_upsz_2012_04-06_052-055.pdf
- Jakab György: Etika és ..., In: Az etikatanítás gyakorlata, Krónika Nova, 2003, 97-131.
  - Szekszárdi Júlia: Felkészítés a felelős döntésre In: Az etikatanítás gyakorlata, Krónika Nova, Bp., 2003, 241-274.

Ajánlott szakirodalom:

- Lányi András: Az emberismeret és etika tantárgy elméleti háttéréről, Új Pedagógiai Szemle – 2012/ 4-6. sz. 56-77. http://epa.oszk.hu/00000/00035/00152/pdf/EPA00035_upsz_2012_04-06_056-077.pdf
- Pavel Fobel: Alkalmazott filozófia és etika, In: Az alkalmazott filozófia esélyei, Áron K., Bp. 2002, 23-32.
- Homor Tivadar: Hogyan tanítom az etikát? Új Pedagógiai Szemle 2002/07-08. <http://ofi.hu/tudastar/hogyan-tanitom-etikat>
- Szűcs Ferenc: Lehet-e erkölcsöt tanítani? A tárgy megalapozása, célja, helye a többi tantárgy között, In: Támasz és talpkő, Tanulmányok az erkölcsstan tanításához, Szerk.: Kelemenné Farkas Márta, Kálvin K., Bp, 1995. 125-132.

4. Alapdokumentumok az emberismeret és etika tantárgyak tanításában (NAT, kerettanterv, tanmenet, tématerv, óraterv stb.).

Kötelező szakirodalom:

- Nemzeti Alaptanterv: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200110.kor> vagy <http://www.kozlonyok.hu/kozlonyok/Kozlonyok/32/PDF/2012/14.pdf>
- Az EMMI által közzétett hivatalos dokumentumok:
  - Kerettanterv az általános iskola 1-4. évfolyamára: http://doc.hjegy.mhk.hu/20125H20000051_1.PDF
  - Kerettanterv az általános iskola 5-8. évfolyamára: http://doc.hjegy.mhk.hu/20125H20000051_2.PDF
  - Kerettanterv a gimnáziumok 9-12. évfolyama számára: http://doc.hjegy.mhk.hu/20125H20000051_3.PDF

Ajánlott szakirodalom:

- 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről, http://www.njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=157752.234401
- Kerettantervek: <http://kerettanterv.ofi.hu/>
- A tanítás mestersége: A tanterv kérdései, <http://tanmester.tanarkepzo.hu/>
- Gönczöl Enikő – Morvay Zsuzsanna: Kerettanterv és helyi tanterv – a gyakorlatban, Új pedagógiai szemle – 2012/ 4-6. sz. 35-51.
http://epa.oszk.hu/00000/00035/00152/pdf/EPA00035_upsz_2012_04-06_035-051.pdf
- Fenyődi Andrea: A tantárgy tartalmáról. A kerettantervről. <http://www.erkolcstantanito.hu/2013/09/18/a-tantargy-tartalmarol-a-kerettantervrrol/> és <http://www.erkolcstantanito.hu/2014/04/16/beszamolo-az-elso-eves-tapasztalatokrol/>

5. Az etika tantárgy érettségi követelményei és a felkészülés / felkészítés módszertani vonatkozásai.

Kötelező szakirodalom:

- Az Etika érettségi vizsga hivatalos dokumentumai:
  - *Részletes vizsgakövetelmények:*
    - Ember- és társadalomismeret, etika: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/erettsegi/vizsgakovetelmenyek2017/ember_es_tarsadalomismeret_etika_vk.pdf
    - Emberismeret és etika: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/erettsegi/vizsgakovetelmenyek2017/emberismeret_es_etika_vk.pdf
  - *A vizsga leírása:*
    - Ember- és társadalomismeret, etika: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/erettsegi/vizsgakovetelmenyek2017/ember_es_tarsadalomismeret_etika_vl.pdf
    - Emberismeret és etika: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/erettsegi/vizsgakovetelmenyek2017/ember_es_tarsadalomismeret_etika_vl.pdf

Ajánlott szakirodalom:

- Kelemen Erzsébet: Emberismeret és etika (Középszintű szóbeli érettségi tételek és Jegyzetek a tanítási órákhoz), Kairosz K. Bp., 2010

6. Az etika érettségi II. – A projektérettségi: a módszertől a megvalósulásig

Kötelező szakirodalom:

9. Tanórán kívüli tevékenységformák. Szakmai szervezetek (pl. MFT, IPO, EETE), az etika oktatását segítő versenyek, rendezvények (pl. FIDI, filozófiai teaházak).

Kötelező szakirodalom:

- Kamarás István: Embertan-erkölcsstan sztori, Pro Pannonia Kiadói Alapítvány, Pécs, 2015, 113-119.
- Filozófiatanári segédkönyv a gimnáziumok 11-12. évfolyama számára, Pécsi Tudományegyetem Műszaki és Informatikai Kar Pedagógia Tanszék, Pécs, 33-44.
https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412b2/2013-0012_farkas_zoltan_filozofia/farkas_zoltan_filozofia_1_1.html

Ajánlott szakirodalom:

- Tégy többet! etika verseny, <https://moderniskola.hu/2018/06/az-elet-erzelmi-oldalat-fogjak-meg-avagy-igy-zajlott-a-tegy-tobbet-etika-verseny/> és <http://hellonyiregyhaza.hu/tartalom/1488/orszagosan-egyedulallo-versenyt-szervezett-a-tunderkonyvtaros-2017-05-02>
- Magyar Filozófiai Társaság, <http://www.mft-hps.hu/>

10. Az oktatás szervezési módjai, munkaformák etikaórákon: a (fél)frontálistól a differenciált órátartásig

Kötelező szakirodalom:

- Homor Tivadar: Hogyan tanítom az etikát? Új Pedagógiai Szemle 2002/07-08.
<http://ofi.hu/tudastar/hogyan-tanitom-etikat>
- Ballér Endre, Golnhofer Erzsébet, Falus Iván, Kotschy Beáta, M. Nádasi Mária, Nahalka István, Petriné Feyér Judit, Réthy Endréné, Szivák Judit, Vámos Ágnes: Didaktika, 14. fejezet - Az oktatás szervezési módjai (M. Nádasi Mária)
https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_519_42498_2/ch14.htm
- Kopp Erika – Ollé János – Zágon Bertalanné: Tanórai differenciálás – oktatási programcsomag a pedagógusképzés számára, Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság, 2008, 37-56.

Ajánlott szakirodalom:

- Pethőné Nagy Csilla: Módszertani kézikönyv, Korona K., Bp., 2007, 82-94., 179-189.
- A tanítás mestersége: A differenciálás, <http://tanmester.tanarkepzo.hu/differencialas>

11. A kooperatív és kollaboratív óravezetés lehetőségei az etikatanítás során. (Esetek, minták, helyzetek és oktatási módszerek.)

Kötelező szakirodalom:

- Az emberismeret-etika tanításához ajánlott feladattípusok, <http://ofi.hu/az-emberismeret-etika-tanitasahoz-ajanlott-feladattipusok>
- A kooperatív módszertan elméleti és gyakorlati alapjai, Szerk.: Dr. Hanák Zsuzsanna, http://www.hefop.ektf.hu/anyagok/kooperativ_modszertan.htm

Ajánlott szakirodalom:

- Zöldy Pál: Etikái ismeretek tanítása a serdülőknek interaktív módszerrel, In: Az etikatanítás gyakorlata, Krónika Nova, Bp., 2003, 223-241.

- A tanítás mestersége: A kooperatív tanulás, http://tanmester.tanarkepzo.hu/kooperativ_tanulas
- Hatékony tanulás, Szerk.: Nahalka István, Bölcsész Konzorcium, 2006, 81-106. <http://mek.niif.hu/05400/05446/05446.pdf>

12. Az etika tankönyvek (szöveggyűjtemények, segédanyagok stb.) kiválasztásának és gyakorlati adaptálásának oktatásszervezési (jogi), szakmai és nevelési szempontjai.^{2[2]}

Kötelező szakirodalom:

- Homor Tivadar: Hogyan tanítom az etikát? Új Pedagógiai Szemle 2002/07-08. <http://ofi.hu/tudastar/hogyan-tanitom-etikat>
- 23/2004. (VIII. 27.) OM rendelet a tankönyvvé nyilvánítás, a tankönyvtámogatás, valamint az iskolai tankönyvellátás rendjéről <http://www.nefmi.gov.hu/kozoktatasi/jogszabalyok/jogszabalyok>

Ajánlott szakirodalom:

- A Filozófia és etika módszertan eLearning felület vonatkozó anyagai, mellékletei, <https://moodle.gyagk.u-szeged.hu/filozofia/>
- Az újgenerációs etikatan könyvek bemutatása, <http://www.erkolcstantanito.hu/tankonyvek/felso-tagozat/>
- A Nemzeti Közoktatási Portál tantárgyi anyagai, <https://portal.nkp.hu/Search?subjectId=2#teacher-block>

13. IKT-módszerek az etikatanításban.

Kötelező szakirodalom:

- Nádori Gergely – Prievara Tibor: IKT módszertan. Kézikönyv az info-kommunikációs eszközök tanórai használatához, 8-13., 23-39., 45-50., 21., 23., 44. és 60. foglalkozásvázlat, http://tanarblog.hu/attachments/3192_IKT_modszertan.pdf
- IKT-tan- és segédanyagok etikából (és filozófiából):
  - Sulinet etika tárgyú anyagai: <http://regi.sdt.sulinet.hu/Player/default.aspx?g=105c6980-2a42-4402-a4a5-1d6ca489edd6&cid=2aaca2f8-a71a-4122-87bd-e589c0248aee> és <http://hirmagazin.sulinet.hu/hu/tag/all/etika>,
  - A Nemzeti Közoktatási Portál tantárgyi anyagai, <https://portal.nkp.hu/Search?subjectId=2#teacher-block>

Ajánlott szakirodalom:

- Kőfalvi Tamás: e-tanítás. Információs és kommunikációs technológiák felhasználása az oktatásban, Nemzeti Tk. Bp.2006, 11-35, 56-76.
- Zanza.tv: <https://zanza.tv/utmutatok> és <https://zanza.tv/etika> és <https://zanza.tv/filozofia> és <https://zanza.tv/tarsadalomismeret>
- A Filozófia és etika módszertan eLearning felületének vonatkozó anyagai, mellékletei, <https://moodle.gyagk.u-szeged.hu/filozofia/>

14. A szövegértés, szövegfeldolgozás, szövegalkotás szerepe az etikaoktatásban

Kötelező szakirodalom:

---

^{2[2]} Ehhez a tételhez segédletek is tartoznak: néhány, a korábbi tanévekben használt, illetve aktuálisan érvényes (tankönyvlistán szereplő) tankönyv vagy hagyományos, vagy elektronikus változatban.

- Az emberismeret-etika tanításához ajánlott feladattípusok – szövegértelmezés, <http://ofi.hu/az-emberismeret-etika-tanitasahoz-ajanlott-feladattipusok>
- Kormos József: A filozófia és az etika tanítása, PPKE BTK, Bp.-Piliscsaba, 2016, 237-266. (vonatkozó részek) <https://btk.ppke.hu/uploads/articles/4090/file/kormosj-filozofiaetika.pdf>
- Kerner Anna: Esszé a középiskolában. A filozófiai esszé, <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=164>

Ajánlott szakirodalom:

- Fenyő D. György: Hogyan olvasnak a fiatalok? In: Az olvasás ösztantárgyi feladat, 208-215. <http://mek.oszk.hu/10600/10605/10605.pdf>
- Robert Fisher: Tanítsuk gyermekeinket gondolkodni történetekkel, Műszaki K. Bp., 2008, 5-22.

15. A vita és az érvelés mint az etika sajátos feladata

Kötelező szakirodalom:

- Kormos József: A filozófia és az etika tanítása, PPKE BTK, Bp.-Piliscsaba, 2016, 177-187., 252-263. <https://btk.ppke.hu/uploads/articles/4090/file/kormosj-filozofiaetika.pdf>
- Eck Júlia - Géher István - Komárik Anna - Pintér Borbála - Szádkáné Gyapai Márta: Anyanyelvi beszédkultúra (digitális tananyag), Disputa, <http://www.okm.gov.hu/letolt/retorika/egeszre/keret.htm>
- Hunya Márta: A disputa program, [http://www.kka.hu/_soros/kiadvany.nsf/44cfa372d3c5a279c1256e9600682640/dfd9dd049983bfb3c1256e1900651f43/\\$FILE/A%20disputa%20program.pdf](http://www.kka.hu/_soros/kiadvany.nsf/44cfa372d3c5a279c1256e9600682640/dfd9dd049983bfb3c1256e1900651f43/$FILE/A%20disputa%20program.pdf)

Ajánlott szakirodalom:

- Galambos Rita – Adam Grohe – Kiss László – Mikó Gábor – Takács Viktória – Vajnai Viktória: Dilemma, disputa, demokrácia – kézikönyv a vitakultúra fejlesztéséhez, Demokratikus Ifjúsági Alapítvány, 2010, 149-174. <https://i-dia.org/>
  - Molnár Cecília Sarolta: Disputa: a vitatkozás tanítása, Nyelv és Tudomány, 2012. július, <https://www.nyest.hu/hirek/disputa-a-vitatkoz-as-tanitasa>
- Filozófiatanári segédkönyv a gimnáziumok 11-12. évfolyama számára, Pécsi Tudományegyetem Műszaki és Informatikai Kar Pedagógia Tanszék, Pécs, 63-68. https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412b2/2013-0012_farkas_zoltan_filozofia/farkas_zoltan_filozofia_1_1.html
-